

Kazimierz Sławiński (1870-1941)

Kazimierz Sławiński urodził się 21 stycznia 1870 r. w majątku Lipki w ziemi sieradzkiej. Średnie wykształcenie otrzymał w Kielcach, następnie podjął pracę w aptece.

W roku 1891 wstąpił na wydział farmacji Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie wkrótce zdobył stanowisko prywatnego asystenta prof. Georga Wagnera w Zakładzie Chemii Organicznej. W 1898 r. uzyskał stopień magistra farmacji na Uniwersytecie Moskiewskim i otrzymał stanowisko starszego laboranta w Katedrze Chemii Organicznej Warszawskiego Instytutu Politechnicznego. Dwukrotnie wyjeżdżał na studia uzupełniające do Berna, gdzie pod opieką naukowców F. Schaffera i A. Tschircha prowadził badania nad chemicznym i mikroskopowym składem produktów spożywczych.

Sławiński angażował się w pracę pedagogiczną, nauczał chemii i towaroznawstwa w warszawskich szkołach średnich, w Żeńskiej Szkole Handlowej T. Raczkowskiej i Wolnej Wszechnicy. Poza tym prowadził wykłady na Uniwersytecie Ludowym na Prywatnych Kursach Politechnicznych i Przemysłowo Rolniczych. W Muzeum Przemysłu i Rolnictwa wygłaszał prelekcje i referaty popularnonaukowe.

W 1905 r. wraz z Tadeuszem Miłobędzkim i Mikołajem Tołwińskim opracował deklarację domagającą się polonizacji Uniwersytetu i Politechniki, która następnie została złożona na Radach Naukowych tych Uczelni. Miała ona również na celu ochronę zbiorów bibliotek przed wywiezieniem do Rosji. Do I wojny Światowej był członkiem Rosyjskiego Towarzystwa Fizyko-Chemicznego w Petersburgu, Niemieckiego Towarzystwa Chemicznego w Berlinie, Stowarzyszenia Techników w Warszawie, Towarzystwa Higienicznego, Kasy im. J. Mianowskiego, Towarzystwa Kursów Naukowych.

Kiedy w 1915 r. nastąpiła ewakuacja Warszawskiego Instytutu Politechnicznego do Rosji, K. Sławiński otrzymał od Rektora polecenie pozostania w Warszawie i nawiązania współpracy z Komitetem Obywatelskim. Z ramienia tego Komitetu został kuratorem mienia, które pozostało po ewakuacji i ochronił je przez rekwizycją i wywiezieniem przez Niemców. W tym samym roku opracował techniczną metodę otrzymywania kwasu salicylowego dla potrzeb farmaceutycznych i nadzorował budowę fabryki tego kwasu w Warszawskich Zakładach Gazowych.

W niedługim czasie Uniwersytet Warszawski zaproponował K. Sławińskiemu objęcie Katedry Chemii Organicznej a następnie Katedry Chemii Farmaceutycznej. Nie skorzystał jednak z tych możliwości i dopiero w 1918 r. zgodził się na objęcie wykładów Technologii Środków Spożywczych Politechniki Warszawskiej. Rok później na podstawie orzeczenia Komisji Stabilizacyjnej został powołany na profesora nadzwyczajnego Politechniki Warszawskiej i Kierownika Zakładu Chemii Organicznej.

Jeszcze w tym samym roku zdecydował się jednak przyjąć propozycję objęcia wykładów z chemii na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym organizowanego wówczas Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Jednocześnie rozpoczął rozeznanie potrzeb przyszłych zakładów chemicznych. Okazało się, że warunki lokalowe, wyposażenie w sprzęt i pomoce naukowe potrzebują gruntownej odbudowy i uzupełnienia. Przez następne 3 lata zaangażował się w prace organizacyjne Zakładu Chemii Organicznej Uniwersytetu.

Począwszy od opracowania planu przebudowy gmachu, zamawiał meble i wyposażenie oraz osobiście dwukrotnie wyjeżdżał do Wiednia po sprzęt laboratoryjny i chemikalia.

W 1920 r. został mianowany profesorem zwyczajnym USB a w kolejnym roku akademickim rozpoczęto już pracę badawczą w pracowniach Uniwersytetu.

„Człowiek tylko wtedy jest szczęśliwy, gdy tworzy, a nigdy wtedy, gdy niszczy coś, kogoś albo samego siebie”.¹

Odbudowany ośrodek naukowy przyciągał zainteresowanych studentów z których powstało grono podopiecznych Profesora. Dzięki jego staraniom kilku z nich otrzymało stypendia z Fundacji Kultury Narodowej na pobyt i pracę badawczą w renomowanych uczelniach zagranicznych. Osman Achmatowicz w Oxfordzie zajmował się alkaloidami grupy strychniny. Leon Kamiński w Zurichu prowadził badania w laboratorium prof. Karrera a następnie otrzymał stopień doktora. W. Zacharewicz doktoryzował się w Paryżu pod kierunkiem prof. G. Duponta jak również zapoznał się metodami żywicowania sosny morskiej i przerobem żywicy. W latach 1920-36 w Katedrze Chemii Organicznej USB siedemnaście osób otrzymuje tytuł magistra. Prace Profesora i jego uczniów przyczyniły się w dużym stopniu do wyjaśnienia spornych tematów w dziedzinie terpenów.

Funkcję dziekana Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego USB Profesor pełnił w latach 1928-1929. Był członkiem komisji senackich ds. własności gmachów uniwersyteckich i komisji dyscyplinarnej dla profesorów oraz kuratorem stowarzyszeń studenckich. Dzięki jego staraniom przy Uniwersytecie zorganizowano Studium Rolnicze związane z Fundacją Żemosławską. W 1934 r. został wybrany na prezesa Polskiego Towarzystwa Chemicznego w Warszawie. Poza tym brał czynny udział w pracach: Francuskiego Towarzystwa Chemicznego w Paryżu, Towarzystwa Polskich przyrodników we Lwowie, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Komisji Umundurowania Wojsk Polskich, Radzie Dozoru nad Żywnością. W 1935 r. na prośbę Polskiego Monopolu Tytoniowego zwiedzał plantacje i fabryki tytoniowe i opracował projekt organizacji przerobu surowca; dla Polskiego Monopolu Spirytusowego prowadził badania nad środkami do skażenia spirytusu. W 1936 r. opuścił stworzoną przez siebie i dobrze urządzonej placówkę naukową w Wilnie.

Opublikował ponad 30 artykułów, w tym kilka dotyczących historii Uniwersytetu Wileńskiego. W latach 1899-1905 uczestniczył w pracach redakcji Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Ilustrowanej gdzie był autorem licznych haseł z dziedziny chemii. W marcu 1936 r. otrzymał tytuł doktora honoris causa USB.

W Wilnie utrzymywał bliskie kontakty z doradcą teatru Reduty Juliusza Osterwy, Mieczysławem Limanowskim. Przyjaźnił się z malarzami wileńskimi: Ferdynandem Ruszczycem, Bronisławem Jamonttem, Ludomirem Śleńdzińskim, gromadząc duży zbiór ich obrazów. W wolnych chwilach pielęgnował kwiaty, szczególnie róże, które zachwycały nawet zawodowych ogrodników. Zmarł 14 października 1941 roku w Warszawie.

¹ J. Głodek, Nie jestem stworzony do bezsensu, *List*, maj 2013, s. 16

Oprac. Elżbieta Owczarczyk

Bibliografia:

1. Prof. dr h. c. Kazimierz Sławiński / W. K. *Przemysł Chemiczny*, 1936, nr 3-4, s. 79-82.
2. Sławiński Kazimierz (1870-1941) / Stanisław Konarski [W:] *Polski słownik biograficzny*, z. 159. Warszawa, 1998, s. 610-612.
3. Zacharewicz, Witold: Prof. dr h. c. Kazimierz Sławiński (1879-1941). *Wiadomości Chemiczne*, 1965, T. 15, s. 609-618.